

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
GJRE

Ελληνική περιοδική
έκδοση για τη
Θρησκευτική Εκπαίδευση

Greek Journal of
Religious Education

ISSN: 2623-4386.

Πληροφορίες για την έκδοση, οδηγίες για τους συγγραφείς και την υποβολή άρθρων / Publication information, instructions for authors and subscription information: <http://www.gjre.gr>

Οι Τεχνολογίες ως παράγοντας επηρεασμού του ρόλου του θεολόγου στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών

Βασιλική Μητροπούλου*

*Αναπλ. Καθηγήτρια, Τμ. Θεολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Βιβλιογραφική αναφορά / Reference: Μητροπούλου, Β. (2020). Οι Τεχνολογίες ως παράγοντας επηρεασμού του ρόλου του θεολόγου στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών. *Ελληνική Περιοδική Έκδοση για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση / Greek Journal of Religious Education*, 3(1), 147-152.

Όλες οι απόψεις και οι ιδέες που εκφράζονται στην έκδοση είναι απόψεις και ιδέες των συγγραφέων και όχι του εκδότη (Πανελλήνιος Θεολογικός Σύνδεσμος ΚΑΙΡΟΣ-για την αναβάθμιση της θρησκευτικής εκπαίδευσης). / The opinions and views expressed in this publication are the opinions and views of the authors and not of the publisher (KAIROS - Greek Theological Association for the improvement of the Religious Education).

Το άρθρο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για έρευνα, διδασκαλία και ιδιωτική μελέτη. Απαγορεύεται ρητά η αναπαραγωγή, η αναδιανομή, η πώληση, η εκμετάλλευση ή η διανομή του άρθρου, μέρους ή όλου, σε οποιαδήποτε μορφή και σε οποιονδήποτε. / This article may be used for research, teaching, and private study purposes. Any substantial or systematic reproduction, redistribution, reselling, licensing or distribution in any form to anyone is forbidden.

— ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΟ ΠΛΗΡΕΣ ΚΕΙΜΕΝΟ —
— FOLLOWS THE FULL TEXT OF THE ARTICLE —

Οι Τεχνολογίες ως παράγοντας επηρεασμού του ρόλου του θεολόγου στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών

Βασιλική Μητροπούλου*

*Αναπλ. Καθηγήτρια, Τμ.Θεολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

1. Εισαγωγή

Η εισαγωγή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση κατά τα τελευταία χρόνια αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός. Κορύφωση η πρόσφατη επιδημία του ιού COVID-19, που επέβαλε, και στον χώρο της εκπαίδευσης, το κλείσιμο των σχολείων σε όλη την υφήλιο, και επέφερε δραματικές αλλαγές στο χώρο της. Μια από αυτές ήταν η επιβολή στη διδασκαλία όλων των βαθμίδων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με τη χρήση των εκπαιδευτικών ψηφιακών πλατφορμών, η χρήση των οποίων ήδη είχε αρχίσει να επεκτείνεται με ασύγχρονες πλατφόρμες όπως η e-me του ψηφιακού σχολείου (https://dschool.edu.gr/menoumespiti/assets/LetsStartWith_eme_StepByStep_Guidelines4Studentsv1.0-Mar2020.pdf) (Li, 2020) Ταυτόχρονα, ανέδειξε και τα προβλήματα που επέφερε η αναγκαστική επιβολή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: την άνιση πρόσβαση των μαθητών/τριών στην τεχνολογία και στις υπηρεσίες του διαδικτύου κατηγοριοποιώντας τους σε μαθητές/τριες δύο ταχυτήτων (τόσο μεταξύ του μαθητικού πληθυσμού διαφόρων χωρών, όσο και εντός της ίδιας χώρας).

2. Ο ρόλος του θεολόγου εκπαιδευτικού με τη χρήση των ΤΠΕ¹

Η ενσωμάτωση της χρήσης των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία επηρεάζει τη μέθοδο και τις προσεγγίσεις της. Ο εκπαιδευτικός αναδεικνύεται στον παράγοντα που θα διαδραματίσει τον κύριο ρόλο για την αποτελεσματική ενσωμάτωση των τεχνολογιών στη διδακτική πρακτική ενώ ο ίδιος αντιλαμβάνεται ότι μέρος του ρόλου του αναλαμβάνει ο υπολογιστής (Ντρενογιάννη, 2000, 229). Ο υπολογιστής καθίσταται το μέσο/εργαλείο παροχής των πληροφοριών ή το μέσο αναζήτησής τους από τους

1 Η ενότητα αυτή αποτελείται από αποσπάσματα από το άρθρο μου με τίτλο «Ο ρόλος του θεολόγου εκπαιδευτικού, όπως αναδεικνύεται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη σχολική τάξη» που είναι δημοσιευμένο στα:

(1) Μητροπούλου, Β. (2014). Ο ρόλος του θεολόγου εκπαιδευτικού, όπως αναδεικνύεται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη σχολική τάξη. Στο: Εκπαιδευτικές Τεχνολογίες στο Σύγχρονο Σχολείο. Θεσσαλονίκη: Όστρακον, σσ. 17-26

(2) Μητροπούλου, Β. (2003). Ο ρόλος του θεολόγου εκπαιδευτικού, όπως αναδεικνύεται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη σχολική τάξη. Στον τιμητικό τόμο για τον Κ. Φράγκο Κατηχητική Διακονία. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη σσ. 277-286

μαθητές, ο δε ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να τους/τις βοηθήσει στην αναζήτηση, επεξεργασία και κριτική αξιολόγησή τους. Οι μαθητές/τριες αντλούν τις πληροφορίες μέσω του διαδικτύου και οικοδομούν μόνο/ες τους τη γνώση (σύμφωνα με τις θεωρίες του κονστρουκτιβισμού) μέσω της διερεύνησης, της ανακάλυψης και του διαλόγου.

Σ' αυτό το νέο μαθησιακό περιβάλλον συνυπάρχουν τρεις παράγοντες: (α) ο ρόλος που κατέχει ο εκπαιδευτικός (β) ο ρόλος που κατέχει ο μαθητής και (γ) η χρήση της τεχνολογίας. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού μετατρέπεται από πάροχο της προς μάθηση ύλης και των πληροφοριών σε διευκολυντή και καθοδηγητή των μαθητών/τριών για την επίτευξη των σκοπών και των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Ο ρόλος των μαθητών/τριών εξελίσσεται από παθητικού δέκτη σε ενεργητικού μέτοχου στην μαθησιακή διαδικασία κατά την οποία αυτενεργεί και δομεί τη γνώση του/της. Ο τρίτος παράγοντας, η τεχνολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον εκπαιδευτικό ως μέσο διδασκαλίας για την παρουσίαση και υποστήριξη του μαθησιακού υλικού ή των δραστηριοτήτων (Neo & Neo, 2002, 143-144).

Με τη χρήση του υπολογιστή και του διαδικτύου, η αλληλεπιδραστική επικοινωνία εκπαιδευτικού-μαθητών μετατρέπεται σε επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού-υπολογιστή-μαθητών, χωρίς αυτή να επηρεάζει αρνητικά τη μεταξύ τους σχέση σε σύγκριση με τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας (Ντάβου, 2000). Αντίθετα έχει αποδειχθεί ότι όταν οι υπολογιστές διαμεσολαβούν στην πρόσβαση των μαθητών στις πληροφορίες αφήνουν περισσότερο χρόνο και χώρο για την προσωπική αλληλεπίδραση μεταξύ θεολόγου εκπαιδευτικού - μαθητών και μαθητών μεταξύ τους, λειτουργώντας ως βοηθητικό μέσο επικοινωνίας (Γιαγκόγλου, 2000).

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού, υπό την επίδραση της ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών στη σχολική τάξη, αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα καθώς οι προσωπικές του απόψεις για τη διδασκαλία με τεχνολογίες μπορούν να επηρεάσουν τη μορφή της διδακτικής διαδικασίας ιδιαίτερα στα ανοιχτά μαθησιακά περιβάλλοντα, όπου η συμμετοχή των μαθητών είναι περισσότερο ενεργητική και η αλληλεπίδραση μεγαλύτερη (Ντρενογιάννη, 2000, 235).

Ο εκπαιδευτικός καθίσταται διευκολυντής και καθοδηγητής της μάθησης παρακινώντας τους μαθητές/τριες να χρησιμοποιήσουν την εκπαιδευτική τεχνολογία (εργαλεία, λογισμικά προγράμματα και τεχνικές) για να αναζητήσουν, να αντλήσουν και να επεξεργασθούν τις πληροφορίες (Neo & Neo, 2002, 143). Προσπαθεί να διεγείρει το ενδιαφέρον τους για το μαθησιακό υλικό, να τους εξοικειώσει με διδακτικές τεχνικές/στρατηγικές επεξεργασίας και, κυρίως, να τους διδάξει «να μάθουν πώς να μαθαίνουν» γιατί, όταν οι μαθητές/τριες συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία ως «ενεργητικοί δομητές της γνώσης τους», τότε η μάθηση είναι πιο αποτελεσματική (Waeytens, et al. 2002, 317). Σ' αυτό συμβάλλουν οι νέες διδακτικές μέθοδοι οι οποίες ενεργοποιούν τους μαθητές και τις μαθήτριες προκαλώντας την ενεργητική και εποικοδομητική μάθηση, ενώ τους/τις ενθαρρύνουν να σκέφτονται κριτικά (Leh, <https://scholarworks.lib.csusb.edu/>). Ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί τις τεχνολογίες υποστηρικτικά στη διδασκαλία, την πρόσβαση και διαχείριση δεδομένων και πληροφοριών (Cobb, <https://www.bellarmin.edu/education/>), για να καθοδηγήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες στη λύση των προβλημάτων (Μικρόπουλος, κ.αλ. 1999,

158) και να τους/τις βοηθήσει να οργανώσουν και να αποθηκεύσουν τις σκέψεις τους, και ελέγχει τα αρχεία που αναρτούν.

Σαφώς, η άρτια θεολογική κατάρτιση των θεολόγων εκπαιδευτικών δεν επαρκεί για τη σωστή ένταξη των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Απαιτείται προσεκτική προετοιμασία, γιατί συνήθως προκύπτουν απρόβλεπτα τεχνικά ή και διαδικαστικά προβλήματα. Αρχικά, είναι απαραίτητη η κατά το δυνατόν καλύτερη εξοικείωση και γνώση της νέας τεχνολογίας (λογισμικά προγράμματα) από τους εκπαιδευτικούς, για να είναι πραγματοποιήσιμη η δυνατότητα αξιοποίησης στο μέγιστο των δυνατοτήτων των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων των προγραμμάτων. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει μελετήσει και πειραματισθεί με τα τεχνικά εργαλεία και τα λογισμικά προγράμματα που προσφέρουν οι τεχνολογίες (όπως τα χαρακτηριστικά που έχει η κάθε εκπαιδευτική πλατφόρμα) και να προετοιμάσει προσεκτικά τις δραστηριότητες πριν να τις παρουσιάσει στους μαθητές, να συντάξει σημειώσεις οι οποίες θα περιλαμβάνουν οδηγίες (αν δεν υπάρχουν), ερωτήσεις, και θέματα προς συζήτηση και προβληματισμό (Βλάμος κ.αλ., 1999, 95).

Η τεχνολογία έχει αντικαταστήσει τις φυσικές διαπροσωπικές συναντήσεις, και έχει αυξήσει τις ευκαιρίες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μέσω των διαδικτυακών συναντήσεων (σύγχρονα και ασύγχρονα) κατά τις οποίες μπορούν να εμπλέκονται όλα τα μέλη της μαθησιακής κοινότητας (Σολομωνίδου, 2006, 67). Η online γραπτή επικοινωνία δεν καλύπτει όλα τα χαρακτηριστικά της φυσικής διαπροσωπικής επικοινωνίας, όπως, ο χρωματισμός και ο τονισμός της φωνής, οι χειρονομίες η στάση, οι εκφράσεις του προσώπου (Jonassen et al., 2011,173). Εν τούτοις προτιμάται από κάποιους μαθητές που υστερούν στην λεκτική επικοινωνία και χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να απαντήσουν σε πραγματικό χρόνο. Τα μειονεκτήματα της online γραπτής επικοινωνίας ξεπερνιούνται με λογισμικά όπως Skype, Yahoo Messenger, gmail, κ.α., τα οποία προσφέρουν τη δυνατότητα τηλεδιάσκεψης, με οπτική επαφή, σύγχρονα, οπότε αίρονται οι δυσκολίες που προκύπτουν από την έλλειψη της φυσικής παρουσίας. Τέτοια λογισμικά προγράμματα είναι τα: eClass, Zoom, Webex, Googlemeetings, Skype κ.α. τα οποία δίνουν τη δυνατότητα ατομικής πρόσκλησης των μαθητών στην διαδικτυακή συνάντηση και τη συμμετοχή τους με αποδοχή της πρόσκλησης. Για το λόγο αυτό ενδείκνυνται για δημιουργία μιας κοινότητας μάθησης ή κοινότητας σχολικής τάξης, εφόσον η επικοινωνία πραγματοποιείται μόνο μεταξύ των μελών αυτής της κοινότητας² (Jonassen et al., 2011:183).

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού κατά τη διδασκαλία με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ καθίσταται πολύ πιο πολύπλοκος από ότι κατά τη διδασκαλία με φυσική παρουσία: αλλάζει και αναβαθμίζεται καθώς μεταβάλλεται σε συνοδοιπόρο στην αναζήτηση, επεξεργασία και παραγωγή της γνώσης. Είναι σημαντικό, και οι θεολόγοι εκπαιδευτικοί να αποκτήσουν δεξιότητες στην αποτελεσματική χρήση και ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην διδασκαλία τους όχι μόνο μέσα στη σχολική τάξη, με φυσική παρουσία, αλλά πλέον και στην αποστάσεως διδασκαλία ώστε να πετύχουν την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των ΤΠΕ προς όφελος των μαθητών/τριών τους. (Κόμης, 2004: 32; Μητροπούλου, 2015,

2 Οι δύο τελευταίοι παράγραφοι της ενότητας προέρχονται από το βιβλίο μου Μητροπούλου, Β., (2015) Οι ΤΠΕ στη διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών. Θεσσαλονίκη: Οστρακον σελ. 39-40

30) Για την απόκτηση των δεξιοτήτων αυτών των εν ενεργεία θεολόγων εκπαιδευτικών, επιβάλλεται σε τακτά χρονικά διαστήματα η οργάνωση επιμορφώσεων στις ΤΠΕ.

3. Η ανάγκη για επιμόρφωση των θεολόγων στις ΤΠΕ

Η χρήση των νέων τεχνολογιών δημιουργεί επιτακτικά την ανάγκη διαρκούς επιμόρφωσης των θεολόγων καθηγητών στις ΤΠΕ και στις εφαρμογές τους, τεχνικά και παιδαγωγικά, ώστε να μπορούν να τις ενσωματώνουν με ευχέρεια και ευελιξία στη διδασκαλία τους αλλά και, στην προσωπική τους ζωή (Κόμης, 2004:32). Το National Council of Accreditation of Teacher Education (NCATE) (<http://www.ncate.org/>), έχει διατυπώσει 'standards' για να διασφαλίσει ότι η προετοιμασία των μελλοντικών εκπαιδευτικών στις σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τους παρέχει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για να υποστηρίξουν την ανάπτυξη των μαθητών τους.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε βασικές δεξιότητες στις ΤΠΕ τα τελευταία χρόνια έχει αναδειχθεί σε μία από τις πιο βασικές προτεραιότητες του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων που έχει προχωρήσει στην Επιμόρφωση Β' επιπέδου Τ.Π.Ε. Το έργο «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Αξιοποίηση και Εφαρμογή των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην Διδακτική Πράξη (Επιμόρφωση Β' επιπέδου Τ.Π.Ε.)» υλοποιείται για λογαριασμό του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων – «Διόφαντος» (Ι.Τ.Υ.Ε.), ως δικαιούχο φορέα, σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) (<https://e-pimorfosi.cti.gr/to-ergo/gia-tin-epimorfosi>). Τα προγράμματα της επιμόρφωσης υλοποιούνται σε όλη την Ελλάδα, σε Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης του Μητρώου Κ.Σ.Ε. Β' επιπέδου Τ.Π.Ε. από εκπαιδευτικούς ομοειδών - «συναφών» κλάδων ανά συστάδα κλάδων εκπαιδευτικών. Ένα από τα αυτά κέντρα επιμόρφωσης λειτουργεί στο Τμήμα Θεολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

4. Καταληκτικά Σχόλια

Ο ρόλος του θεολόγου εκπαιδευτικού προβάλλει καθοριστικός στην οποιαδήποτε προσπάθεια για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία του Μαθήματος των Θρησκευτικών καθώς καλείται να ανταποκριθεί και να προσαρμοσθεί στις νέες απαιτήσεις του εκπαιδευτικού συστήματος χρησιμοποιώντας σύγχρονες διδακτικές μεθόδους. Στο Policy Paper on ICT in Education (ETUCE, 2006) τονίζεται ότι οι ΤΠΕ δεν υποκαθιστούν τους εκπαιδευτικούς και ότι από μόνες τους δεν είναι τίποτα παραπάνω από το μέσο προσφοράς του περιεχομένου του μαθήματος στους μαθητές. Το πιο σημαντικό είναι ο τρόπος αποτελεσματικής αξιοποίησής τους. Η ανανέωση δεν επιτυγχάνεται με την επιφανειακή χρήση των νέων τεχνολογιών ως «φανταχτερών» εργαλείων στη διδασκαλία. Χρειάζεται μια πλήρης ανανέωση των μεθόδων και της εφαρμογής τους μέσω των δραστηριοτήτων των μαθητών. Αν οι εκπαιδευτικοί δεν υιοθετήσουν και προωθήσουν μια συνολική αλλαγή της διδακτικής προσέγγισης δεν θα επιφέρουν την καινοτομία στη διδασκαλία και στη μάθηση.

Η συνολική εμπειρία της απομόνωσης των εκπαιδευτικών από τους μαθητές και τις μαθήτριά τους αλλά και των μαθητών και μαθητριών μεταξύ τους, λόγω της πανδημίας του κορονοϊού και της εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης, οφείλει

να μείνει ως υπενθύμιση της σημασίας που έχει η ανθρώπινη επαφή, αλληλεπίδραση και επικοινωνία με φυσική παρουσία. Αυτό συνδέεται με το κύριο έργο του θεολόγου εκπαιδευτικού που αφορά στην συμβολή του στη διαμόρφωση της θετικής αυτοεικόνας των μαθητών/τριών, της ανάπτυξής τους ως προσώπου, και της δημιουργίας ατόμων με αυτόνομη, κριτική σκέψη, αυτοσεβασμό και σεβασμό στο πρόσωπο του άλλου (Μαργετουσάκη, 1999, 386).

Βιβλιογραφία

- Cobb, C. (2000), *Teaching and technology: A Natural Integration*, Bellarmine University, School of Education U.S.A. (ανακτήθηκε 2000 από <https://www.bellarmino.edu/education/>)
- European Trade Union Committee for Education (2008) *Policy Paper on ICT in Education* (ανακτήθηκε 20.08.2020 από https://www.csee-etuice.org/images/attachments/ETUCE_PolicyPaper_en.pdf)
- Leh, A., (2000). *The Changing Role of the Teacher: Case Study*, California State University San Bernardino, U.S.A. (ανακτήθηκε το 2000, από: <https://scholarworks.lib.csusb.edu/>)
- Li, C. (May 5, 2020). *COVID-19 has changed education forever — here's how* https://apolitical.co/en/solution_article/covid-19-has-changed-education-forever-heres-how (ανακτήθηκε: 25.08.2020)
- Jonassen et al., (2011). *Meaningful Learning with Technology*. New York: Pearson.
- Marx, R., Blumenfeld, P., Krajcik, J. & Soloway, E., (1998). New Technologies for teacher Professional Development, *Teaching and Teacher Education*, 14(1) 33-52
- Neo, M. & Neo, K., (2002). Building a Constructivist Learning Environment Using a Multimedia Design Project – a Malaysian Experience, *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 11 (2) 141-153
- Waeytens, K., Lens, W. & Vandenberghe, R. (2002). ‘Learning to learn’: teachers conceptions of their supporting role. *Learning and Instruction*, 12 305-19
- Wiske, M.S., Sick, M. & Wirsig, S., (2001). New technologies to support teaching for understanding. *International Journal of Educational Research* 35(5) 483-501
- Βλάμος, Π., Βλάμου, Ε. & Δημάκος, Γ., (1999). Αρχές Δημιουργίας Δραστηριοτήτων Εκπαιδευτικού Λογισμικού, Πρακτικά σε CD Rom από το 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή, «Διδακτική των Μαθηματικών – Πληροφορική στην Εκπαίδευση», Ρέθυμνο
- Γιαγκόγλου, Θ., (2000). Οι Η/Υ ως νέο μέσο επικοινωνίας μέσα στην τάξη: Όταν η Κοινωνία της Πληροφορίας χτυπάει την πόρτα της σχολικής τάξης, Πρακτικά σε CD Rom του συνεδρίου Πληροφορικής, Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2000
- Επιμόρφωση Β΄ Επιπέδου σε ΤΠΕ (ανακτήθηκε την 20.08.2020 από: <https://e-pimorfosi.cti.gr/to-ergo/gia-tin-epimorfosi>)
- Κόμης Β., (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των ΤΠΕ*. Αθήνα: εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών
- Κομνηνός, Δ., (2000). Προετοιμάζοντας τον Εκπαιδευτικό του αύριο, CD Rom, Πρακτικά συνεδρίου Πληροφορικής Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος
- Μαργετουσάκη, Α., (1999). Αναπαραστάσεις των Εκπαιδευτικών για τον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή και το Διαδίκτυο, Πρακτικά σε CD Rom από το 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή, «Διδακτική των Μαθηματικών – Πληροφορική στην Εκπαίδευση», Ρέθυμνο

- Μητροπούλου, Β. (2015) *Οι ΤΠΕ στη Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Ostracon
- Μητροπούλου, Β., (2015). *Εκπαιδευτικές τεχνολογίες στο σύγχρονο σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Ostracon
- Μητροπούλου, Β., (2008). *Το εκπαιδευτικό λογισμικό στη διδασκαλία του Μτθ*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας
- Μικρόπουλος, Τ., Κατσίκης, Α., Πιντέλας, Α., κ.α., (1999). *Εικόν : Εικονική Πραγματικότητα στην Υποστήριξη του Μαθήματος της Τεχνολογίας – Παιδαγωγική Προσέγγιση, Πρακτικά σε CD Rom από το 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή, «Διδακτική των Μαθηματικών – Πληροφορική στην Εκπαίδευση», Ρέθυμνο*
- Ντάβου Μ., (2000). *Ο Πληροφορικός Αναλφαβητισμός και η Αναδιάταξη της Σχέσης Καθηγητή – Μαθητή, Πρακτικά συνεδρίου Πληροφορικής σε CD Rom, Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2000*
- Ντρενογιάννη, Ε., (2000). *Αλληλεπιδραστικά Πολυμέσα : Η περίπτωση των Εγκυκλοπαιδικών Εκδόσεων και της Εκπαιδευτικής τους Αξιοποίησης, Πρακτικά από το 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο, «Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση» Πάτρα 2000.*
- Σολομωνίδου, Χ., (2006). *Νέες τάσεις στην εκπαιδευτική τεχνολογία. Επικοινωνιακός και σύγχρονα περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: Μεταίχμιο